

**ДО ПРОБЛЕМИ ТЕСТУВАННЯ ЯК СУЧАСНОГО МЕТОДУ ДІАГНОСТИКИ
ЗНАНЬ, ВМІНЬ ТА НАВИЧОК**

Анотація. Стаття присвячена узагальненню поняття тестування як сучасного методу діагностики знань, вмінь та навичок у сучасній школі, проаналізовано види та форми тестів. У статті пропонуються різні класифікації видів тестів та їх характеристика.

Ключові слова, тести, тестування, види та форми тестів, класифікація видів тестів.

Аннотация. Статья посвящена обобщению понятия тестирования как современного метода диагностики знаний, умений и навыков в современной школе, проанализованы виды и формы тестов. У статье предлагаются разные классификации видов тестов и их характеристика.

Ключові слова: тести, тестирование, виды и формы тестов, классификация видов тестов.

Annotation. The article gives the general idea «the test» as the modern method of the diagnosis of the knowledge and skills in the modern school, was analysed kinds and forms of the tests. In the article was suggested many classifications and character of the kinds of tests.

Key words: tests, kinds and forms of the tests, classifications and character of the kinds of tests.

Актуальність, сучасність та практичне значення статті обумовлена необхідністю впровадження нових методів контролю і діагностики знань, що пов'язано з соціальними замовленнями та потребою у підвищенні ефективності навчального процесу.

Мета статті - узагальнити визначення поняття тестування як сучасного методу діагностики знань, вмінь та навичок. Відповідно до мети статті визначаються такі завдання: розглянути види та форми тестів, вимоги щодо їх проведення, визначити основні принципи добору змісту тестових завдань.

Особливої актуальності проблема тестування знань та вмінь учнів набула у зв'язку з впровадженням у школах України зовнішнього державного тестування. В останнє десятиріччя в більшості країн світу склалась практика проведення зовнішнього тестування, впроваджувалися механізми моніторингу й оцінювання знань, однією з форм яких є зовнішнє тестування. Система тестування для діагностики та оцінки рівня знань школярів застосовується в багатьох країнах світу, зокрема в Росії, Австралії, Бразилії, Франції, Німеччині, Індії, Китаї, Ізраїлі та інших.

Ця проблема була і залишається цікавою як для вчених-педагогів так і психологів. Проблематиці тестування присвячено багато наукових робіт. У педагогіці ця проблема є предметом дослідження таких вчених як: В. Аванесова, В. Безпалько, І. Булах, К. Інгенкамп, А. Кузьмінський, А. Майорова, Н. Єфремова, Н. Піщуліна, С. Піщуліна, О. Локшина, Челишкова М. та ін.

Інтерес до цієї проблеми реалізувався у виникненні такої самостійної наукової галузі як тестологія. Тестологія - галузь науки, де методом вимірювання є тестування. Цей метод передбачає, що: інструментом вимірювання є тест, складений з тестових завдань, процедурою вимірювання є тестування, методом оцінювання є шкалювання. (9, с.18). Аналіз перспектив та напрямків розвитку педагогічної тестології викладено у монографії В.С. Аванесова (2).

У психології поняття «тест» розглядається як система прийомів для випробування та оцінювання окремих психічних рис і властивостей людини; як стандартизована форма виявлення певних знань, умінь і навичок, здібностей чи інших психологічних характеристик - інтересів, емоційних реакцій тощо. Відомо, що з англійської мови «test» - це проба, випробування, перевірка будь-яких якостей особистості. Тести активно використовують у психологічному консультуванні та психотерапії (5, с.31). Тест як у соціології, психології так і в педагогіці є сучасним емпірико-аналітичним методом та представляє сучасну наукову методологію. Згодом поняття «тест» знайшло широке розповсюдження у військовій галузі, промисловості, зокрема хімічній, автомобільній та в медицині.

Взагалі, поняття «тест» в науковій літературі не є однозначним. Часто його трактують як тестові завдання, карту тестів, як весь комплекс завдань, тобто розуміють в узагальненому вигляді. Традиційний тест являє собою стандартизований метод діагностики рівня і структури підготовленості особистості. Мета традиційного тесту - мінімальним числом завдань, за короткий час, швидко, якісно і з найменшими витратами порівняти знання як можна більшого числа учнів. Педагогічний тест розглядається як інструмент, за допомогою якого проводиться процедура педагогічного тестування. Сучасне педагогічне тестування - це стандартизований та об'єктивний метод контролю й оцінювання знань, умінь, навичок учнів, який визначає рівень підготовки та їх відповідність освітнім стандартам у конкретній галузі знання. Навчальний тест по своїй суті є класичним представником традиційних тестів, який визначається як система завдань визначеного змісту, зростаючої складності, специфічної форми, що дозволяє якісно й ефективно виміряти рівень і оцінити структуру підготовленості учнів (7,с.22). Отже педагогічний тест являє собою сукупність взаємопов'язаних завдань зростаючої складності, що дає змогу надійно та валідно оцінювати знання або будь-які інші психолого-педагогічні характеристики особистості. У широкому контексті педагогічне тестування є сукупністю організаційних і методичних заходів, об'єднаних спільною метою з педагогічним тестом і призначених для підготовки тг: проведення процедури пред'явлення тесту, обробки, аналізу, інтерпретації та отримання результатів виконання тестів (9,с.22).

Хоча будь-який тест складається з тестових завдань, останні представляють не сукупність довільно об'єднаних завдань, а саме систему (7, с.32). Система означає, що в тесті зібрані такі завдання, що володіють системоутворюючими властивостями. Кожне тестове завдання виконує відведену йому функцію, що підпорядковується загальній меті тестування (13, с.12). У першу чергу, треба виділити загальну приналежність завдань до однієї і тієї ж системи знань, тобто до однієї навчальної дисципліни, їх зв'язок і упорядкованість. Тест створюється саме системою завдань. Тест, як система, має склад, цілісність і структуру.

Кожен тест складається з:

1. Окремих тестових завдань, що є локально незалежними.
2. Правил їх виконання.
3. Оцінок за виконання кожного тестового завдання.
4. Рекомендації щодо інтерпретації результатів тестування (13, с.12).

Тест треба розуміти одночасно і як метод, і як результат навчального виміру. Одне доповнює інше. Тест як метод не мислиться без результатів, що підтверджують якість його самого і якість оцінок виміру випробуваних різного рівня підготовленості (9, с.23).

Цілісність тесту означає взаємозв'язок завдань, їх приналежність загальному вимірюваному фактору. Кожне завдання тесту виконує відведену йому роль і тому жодне з них не може бути вилучене з тесту без втрати якості виміру.

Структуру тесту утворює спосіб зв'язку завдань між собою. В основному, це так звана факторна структура, у якій кожне завдання зв'язане з іншими через загальний зміст і загальну варіацію тестових результатів. У навчальному тесті завдання розташовуються в міру зростання складності - від найпростіших до найскладніших. Інакше кажучи, головною системоутворюючою ознакою тесту є розходження завдань відповідно ступеня їх складності.

Також нерідко називається в якості іншого системоутворюючого фактора - час. Від часу тестування істотно залежить якість його результатів. Кожен тест має оптимальний час тестування, зменшення чи перевищення якого знижує якісні показники тесту. Так процедура проведення тестування обов'язково повинна включати наступні етапи: фіксування часу тестування; вироблення відповідної мотиваційної основи; вибір місця тестування; підготовка тестових матеріалів (9, с.24). При тестуванні всі відповідають на ті самі завдання, в однаковий час, в однакових умовах і з однаковими правилами оцінювання відповідей. Головна мета застосування традиційних тестів - визначити співвідношення порядку, що встановлюється за рівнем знань між тими, хто проходить тестування. І на цій основі визначити місце чи рейтинг кожного.

Зміст тесту можна визначити як оптимальне відображення навчального матеріалу в системі тестових завдань. Кожен тест може відрізнятися від інших тестів кількістю завдань, їх складністю, а також багатьма іншими характеристиками.

Тести повинні відповідати ряду вимог. Вони повинні бути: відносно короткотерміновими, тобто не вимагати великих затрат часу; однозначними, тобто не допускати вільного тлумачення тестового завдання; правильними, тобто виключати можливість формулювання багатозначних відповідей; відносно короткими; інформаційними, тобто такими, які забезпечують можливість зіставлення кількісної оцінки за виконання тесту з порядковою; зручними, тобто придатними для швидкої математичної обробки результатів; стандартними, тобто придатними для широкого практичного використання. Тести забезпечують надійні висновки лише за умови правильного їх поєднання з групами тестів, які використовуються для діагностування різних сторін розвитку і формування особистості: тестів загальних розумових здібностей, розумового розвитку - тести інтелекту; тестів спеціальних здібностей у різних галузях діяльності - тести креативності; тестів для визначення окремих якостей особистості; тестів для визначення рівня вихованості; проєктивними тестами (5, с.31). Таким чином тестові випробовування завжди мають носити комплексний характер.

У наші дні існує багато класифікацій видів тестів, тому дати універсальне визначення для всіх цих видів навряд чи можна.

Виділяють чотири форми. Це:

- завдання з вибором одного чи декількох правильних відповідей з числа запропонованих, або так звана замкнена форма;
- завдання відкритої форми, де відповідь дописується, у відведеному для цього місця;
- завдання на встановлення відповідності;
- завдання на встановлення правильної послідовності дій (13, с.13).

За структурою та змістом у сучасній літературі тести ще поділяють на такі групи: гомогенні, гетерогенні, інтегровані, адаптивні (7, с.40).

Існує інша класифікація, яка складається з дев'яти видів тестів.

1) Альтернативний тест - найпростіший у розв'язанні. У ньому запропоноване запитання передбачає 4-5 варіантів відповідей, серед яких лише один - правильний.

2) Вибірковий, або варіативний, тест. Передбачає вибір правильної відповіді.

3) Послідовний, де необхідно розташувати у правильній послідовності запропоновані у невпорядкованому вигляді поняття, слова, визначення.

4) Конструктивний тест (або тест-доповнення). Таке завдання передбачає заповнення у тексті пропущених слів, які мають визначальне значення для даного тексту.

5) Розподільний тест вимагає розподілу ознак серед трьох чи більше понять, опитувані розподіляють правильні варіанти характеристик досліджуваних об'єктів, процесів, понять.

6) Схематичний тест. У даному тесті дано схему побудови чогось (наприклад будова слова тощо).

7) Кількісний тест - це альтернативний, або вибірковий, тест, але для відповіді на тестове завдання потрібно вибрати правильну або правильні відповіді з цифрових варіантів запропонованих відповідей.

8) Узагальнювальний тест дає можливість перевірити вміння учнів узагальнювати, робити висновки, класифікувати терміни.

9) Порівняльний тест передбачає знаходження спільного та відмінного в досліджуваних процесах явищах (4, с.26).

Число завдань традиційного тесту звичайно буває не менше тридцяти. При тестуванні перевіряється не весь програмний матеріал, а лише та частина навчальної програми, що входить у зміст. Це знання, що підлягають обов'язковій перевірці.

Кількість тестових завдань, визначається поняттям «довжина тесту». Для тематичної перевірки знань учнів у процесі експрес-контролю, як правило використовують 15-20 тестових завдань. Підсумкова перевірка знань та вмінь з того чи іншого навчального курсу вимагає включення до тест-карти 60- 120 тестових завдань. Вважається, що надійність і об'єктивність тестової перевірки знань та вмінь збільшується зі збільшенням довжини тест-карти.

Комплект тестових завдань має відповідати низці вимог.

1. Складатися з двох блоків:

а) блоку, що відображає зміст освітнього стандарту;

б) блоку, що відповідає програмі поглибленого вивчення предмета (13, с.15).

Особливу увагу слід звертати на повноту відображення змісту освітнього стандарту в першому блоці.

Рекомендовано мати щонайменше чотири варіанти комплектів тестів з кожного розділу курсу. З кожного тестового завдання та з усього комплекту тестів має бути визначено кількість балів за правильне розв'язання даного тестового завдання.

У всіх комплектах тестів необхідно скласти ключ з варіантами правильного розв'язання тестових завдань. Кількість балів, отриману учнями за результатами роботи з тестами, необхідно перевести у 12-бальну шкалу оцінок. Прийнято такий розподіл оцінок (хоча можливі варіанти): отримання учнем у процесі тестування від 100 до 90 % від максимальної кількості балів відповідає високому рівню; від 89 до 60 % - достатньому; від 59 до 30 % - середньому; від 29 % та нижче - початковому (6, с. 32).

Якість тесту традиційно зводиться до визначення міри його надійності і питань валідності отриманих результатів. Якійсь, як і об'єктивним, можна назвати